

Лекція: Види адвокатської діяльності

План лекційного заняття:

1. Надання правової інформації, консультацій і роз'яснень з правових питань, правовий супровід діяльності юридичних і фізичних осіб, органів державної влади, органів місцевого самоврядування, держави як вид адвокатської діяльності.
2. Складення заяв, скарг, процесуальних та інших документів правового характеру як вид адвокатської діяльності.
3. Захист прав, свобод і законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішується питання про їх застосування у кримінальному провадженні, особи, стосовно якої розглядається питання про видачу іноземній державі (екстрадицію), особи, яка притягається до адміністративної відповідальності під час розгляду справи про адміністративне правопорушення як вид адвокатської діяльності.
4. Надання правничої допомоги свідку у кримінальному провадженні як вид адвокатської діяльності.
5. Представництво інтересів потерпілого під час розгляду справи про адміністративне правопорушення, прав і обов'язків потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача у кримінальному провадженні як вид адвокатської діяльності.
6. Представництво інтересів клієнтів у судах, надання правничої допомоги під час виконання та відбування кримінальних покарань як види адвокатської діяльності.
7. Захист прав, свобод і законних інтересів викривача як вид адвокатської діяльності.

Рекомендовані нормативно-правові акти:

Конституція України (прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року) (ст. 131-2). URL: [Конституція України | від 28.06.1996 № 254к/96-ВР](#).

Основні положення про роль адвокатів (прийняті VIII Конгресом ООН по запобіганню злочинам 01.08.1990 року). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_835#Text.

Рекомендація № R (2000) 21 Комітету Міністрів державам-членам про свободу професійної діяльності адвокатів. Ухвалено Комітетом Міністрів Ради Європи на 727 засіданні заступників міністрів 25 жовтня 2000 року. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/R_2000_21_2000_10_25.pdf.

Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 р. (із змінами) №5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>.

Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 р. №2657-XII. (ст.ст. 17, 21). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>.

Про звернення громадян : Закон України від 02.10.1996 р. (із змінами) №393/96-ВР (ст. 3). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 р. (із змінами) №1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>.

Про захист персональних даних : Закон України від 01.06.2010 р. (із змінами) №2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>.

Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. (із змінами) №2341-III (ст.ст. 19, 97, 105, 397). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. (із змінами) №4651-VI (ст.ст. 3, 42-43, 61-62, 65, 226). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. (із змінами та доповненнями) №8073-X (ст. 212-3). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.

Кримінально-виконавчий кодекс України від 11.07.2003 р. (із змінами) №1129-IV (ст. 4). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15#Text>.

Проект закону «Про внесення змін Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо встановлення відповідальності за порушення гарантій адвокатської діяльності» (№11279 від 21.05.2024). URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/44234>.

Порядок підвищення професійного рівня адвокатів України (нова редакція). Затверджено Рішенням Ради адвокатів України 3 липня 2021 року № 63 (в редакції рішення Ради адвокатів України 13 грудня 2024 року № 90). URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/poryadki/2024-12-13-poryadki-90_6773f2c5d4bd9.pdf.

Ухвала Центрального районного суду м. Миколаїв від 18.08.2025 р. – аналіз матеріалів судової справи №490/4351/25. URL: <https://court.opendatabot.ua/cause/490%2F4351%2F25>.

Адвокат ≠ співучасник. Консультація – це право кожного, а не злочин. *Закон & Бізнес*. 08.09.2025. URL: https://zib.com.ua/ua/168711-advokat_spvuchasnik_konsultaciya_ce_pravo_kozhnogo_a_ne_z.html.

1. Надання правової інформації, консультацій і роз'яснень з правових питань, правовий супровід діяльності юридичних і фізичних осіб, органів державної влади, органів місцевого самоврядування, держави як вид адвокатської діяльності

У ст. 19 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», далі – Закон¹ надання правової інформації, консультацій і роз'яснень з правових питань, правовий супровід діяльності юридичних і фізичних осіб, органів державної влади, органів місцевого самоврядування, держави є одним з видів адвокатської діяльності.

Відповідно до ч. 1 ст. 17 Закону України «Про інформацію», **правовою інформацією** є будь-які відомості про право, його систему, джерела, реалізацію, юридичні факти, правовідносини, правопорядок, правопорушення і боротьбу з ними та їх профілактику тощо. У ч. 2 ст. 17 цього закону визначені **джерела правової інформації**, якими є Конституція України, інші законодавчі і підзаконні нормативно-правові акти, міжнародні договори та угоди, норми і принципи міжнародного права, а також ненормативні правові акти, повідомлення медіа, публічні виступи, інші джерела інформації з правових питань. З метою забезпечення доступу до законодавчих та інших нормативних актів фізичним та юридичним особам держава забезпечує офіційне видання цих актів масовими тиражами у найкоротші строки після їх прийняття (ч. 3 ст. 17 Закону України «Про інформацію»)².

Юридична (правова) консультація – це важливий інструмент для вирішення правових питань та захисту інтересів громадян і організацій. Вона надається кваліфікованими юристами і адвокатами, які спеціалізуються в різних галузях права. Метою юридичної консультації є надання професійних рекомендацій з правових питань, уточнення юридичної позиції, а також роз'яснення прав і обов'язків клієнта. Вона може знадобитися при вирішенні суперечок, складанні та аналізі договорів, податкових питаннях, питаннях сімейного і трудового права, спадкових суперечках та багато іншому. Процес юридичної консультації зазвичай розпочинається зверненням клієнта до юриста або адвоката з описом своєї ситуації. Адвокат проводить аналіз наданої інформації, визначає ключові правові аспекти та ризики, а потім надає клієнту рекомендації та можливі варіанти дій. Юридична консультація є конфіденційною і захищеною законом процедурою. Клієнт має право на отримання чітких і зрозумілих пояснень від адвоката, а також на захист своїх інтересів в межах чинного законодавства. Юридична консультація допомагає людям і компаніям вирішувати правові питання з мінімальними ризиками і забезпечує дотримання їх прав на законних підставах³.

Правовий супровід діяльності юридичних і фізичних осіб, органів державної влади, органів місцевого самоврядування, держави. Ось як подає інформацію одна з юридичних фірм України, яка здійснює абонентське юридичне

¹ Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 р. (із змінами) № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>.

² Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>.

³ Що таке юридична консультація і як вона проходить? URL: <https://advocate24ua.com/tpost/dt1e47njc1-scho-take-yuridichna-konsultatsya-yak-vo>.

обслуговування юридичних (підприємств і організацій) та фізичних осіб-підприємців: «Займатись бізнесом без правової підтримки досить ризиковано. Робота будь-якої компанії передбачає безліч економічних і юридичних особливостей, які вимагають регулювання діяльності організації відповідними фахівцями: від вибору організаційно-правової форми підприємства для ведення бізнесу, так і для подальшої співпраці з партнерами. Крім того, не кожна компанія має в штаті юриста, який щоденно здійснює супровід діяльності в юридичній площині. Вирішення даної проблеми – це абонентське юридичне обслуговування діяльності підприємств»

Далі роз'яснюється, що абонентське юридичне обслуговування бізнесу – це юридичний аутсорсинг діяльності компанії з правових питань, які виникають в процесі ведення господарської діяльності. З метою полегшення ведення бізнесу для клієнтів, фірма пропонує абонентське юридичне обслуговування підприємств та організацій – тобто надання юридичних послуг для розв'язання різноманітних правових питань, які виникають у повсякденній діяльності. Зазначається, що клієнт може передати фахівцям фірми комплексний юридичний супровід діяльності підприємства або тільки певну частину обов'язків штатного юриста, або якийсь конкретний напрямок діяльності клієнта. Такий юридичний супровід юридична фірма вважає оптимальним і сучасним рішенням з надання правової підтримки господарській діяльності підприємств⁴. **Які особливості юридичного супроводу підприємств?** Особливо актуальним абонентське юридичне обслуговування підприємства стає **при роботі з контрагентами і кінцевим споживачем послуг або товарів**. Співпраця партнерів має відбуватися в правовому полі. Тобто необхідно забезпечити законність угоди, її відповідність господарському і податковому законодавству, а також виключити інші можливі ризики в майбутньому і перевірити самого контрагента. Недобросовісний контрагент, навіть з дуже хорошою пропозицією, але який притягувався до відповідальності, може повернути небажану увагу до компанії відповідних контролюючих органів. Наступна важлива особливість – це **готовність до перевірок контролюючих органів та захист при їх проведенні**. Адвокати юридичної компанії гарантують повний порядок і відповідність внутрішньої документації бізнесу, належне і професійне представництво при проведенні перевірки, а при необхідності – оскарження результатів перевірки в адміністративному та судовому порядку⁵.

Багато компаній користуються послугами штатних адвокатів або юридичних відділів, що входять у внутрішню структуру. **Що краще: власні юристи або професійне правове обслуговування бізнесу із залученням спеціалізованої компанії?** Аргументи на користь аутсорсингу юридичних послуг: професійне абонентське правове обслуговування бізнесу. Необхідність в таких юридичних

⁴ Абонентське юридичне обслуговування юридичних (підприємств і організацій) та фізичних осіб – підприємців. URL: <https://unilaw.com.ua/abonentske-yurydychne-obslugovuvannya-yurydychnyh-osib/>.

⁵ Абонентське юридичне обслуговування юридичних (підприємств і організацій) та фізичних осіб – підприємців. URL: <https://unilaw.com.ua/abonentske-yurydychne-obslugovuvannya-yurydychnyh-osib/>.

послугах виникає не постійно. Тому утримувати в компанії професійного юриста часто економічно недоцільно. Витрати на організацію роботи, заробітну плату та інші виплати будуть занадто високими. Один фахівець не в змозі забезпечити весь спектр правової допомоги. Неможливо, щоб юрист володів на високому професійному рівні знаннями у всіх областях правового регулювання бізнес-діяльності. Тому юридичні компанії пропонують індивідуальне формування комплексу юридичних послуг, що потрібні компанії на конкретному етапі господарської діяльності, що дозволяє оптимізувати витрати і при цьому отримувати необхідну абонентську правову підтримку. У випадках, якщо бізнес-ситуація зміниться, або якщо виникне необхідність у нових видах правових послуг, або просто буде потреба переглянути їх обсяг, юристи підбирають варіанти абонентського юридичного обслуговування, що найбільше будуть підходити конкретному підприємству. Отже, один з варіантів – укладення договору на юридичне обслуговування з якоюсь юридичною компанією та отримання пакету юридичних послуг від команди юристів з високою кваліфікацією, що забезпечує оперативну допомогу в різних галузях права, вирішення конкретних завдань в юридичній площині і широкий вибір послуг: від правових консультацій до захисту інтересів бізнесу у взаємовідносинах з контрагентами, інвесторами, клієнтами, контролюючими органами та інше⁶. Які переваги абонентського юридичного обслуговування, як правило, вказують юридичні компанії? Це: а) отримання своєчасної кваліфікованої юридичної допомоги за фіксовану щомісячну оплату; б) вартість юридичних послуг в рамках абонентського обслуговування набагато менша, ніж при замовленні кожної послуги окремо; в) можливість отримання необхідної і термінової інформації в on-line режимі; г) абонентське юридичне обслуговування, що істотно скорочує витрати, оскільки, не потрібно наймати юрисконсульта і при цьому обслуговуванням бізнесу займається ціла команда юристів; д) наявність в штаті кваліфікованих юристів у різних галузях права, що дозволяє брати участь у вирішенні широкого спектру проблем в області юриспруденції; е) економія грошових коштів по сплаті податків і обов'язкових платежів на заробітну плату штатних юристів; є) зменшення податкових виплат: витрати на абонентське юридичне обслуговування фірми відносяться до витрат підприємства; ж) відсутність витрат з утримання робочих місць юристів, забезпечення їх комп'ютерними базами, літературою; з) економія на виплаті соцпакетів, відпускних, добових тощо; и) можливість сформувати індивідуальний набір послуг в рамках абонентського юридичного обслуговування з урахуванням специфіки роботи компанії, або укласти договір з погодинною оплатою наданих послуг; і) закріплення за кожним клієнтом персонального юриста, що дозволяє детально аналізувати особливості діяльності клієнта та забезпечити комплексний підхід до вирішення питань, що виникають; к) постійний контроль бюджету

⁶ Абонентське юридичне обслуговування юридичних (підприємств і організацій) та фізичних осіб – підприємців.
URL: <https://unilaw.com.ua/abonentske-yurydychne-obslugovuvannya-yurydychnyh-osib/>

(можливість завчасно передбачити величину вкладень в юридичну підтримку бізнесу); л) гарантія конфіденційності та дистанціювання від внутрішніх корпоративних неформальних відносин⁷. Комплексне абонентське обслуговування юридичних осіб дозволяє отримати оперативну допомогу в непередбаченій ситуації, а головне – заздалегідь уникнути такої ситуації і бути завжди впевненим в тому, що діяльність підприємства або організації проводиться в правовому полі. Дана послуга реалізується в кілька етапів: 1) консультація юристів та адвокатів; 2) відправлення комерційної пропозиції; 3) отримання інформації від замовника; 4) підбір оптимального пакету послуг або розробка індивідуального плану обслуговування; 5) укладання договору на юридичне обслуговування юридичних осіб; 6) щоденна комунікація в робочий час, в тому числі за допомогою електронної пошти, месенджерів і телефонного зв'язку; 7) надання повного звіту про виконану роботу наприкінці кожного місяця⁸. Серед ключових юридичних послуг з абонентського юридичного обслуговування юридичних осіб юридичними компаніями зазвичай пропонують:

- ✓ юридичні консультації (усні, письмові, телефоном, електронною поштою тощо) з усіх юридичних питань, що виникають в процесі ведення бізнесу в Україні;
- ✓ консультування з питань застосування законодавства (цивільне і господарське право, митне і адміністративне право, податкове право тощо);
- ✓ моніторинг законодавства, надання рекомендацій, що стосуються роботи суб'єкта господарювання у разі змін у законодавстві;
- ✓ проведення процедури реєстрації юридичної особи, внесення змін до установчих документів, ліквідації компанії тощо;
- ✓ перевірка і правова експертиза юридичної документації;
- ✓ розробка документів правового характеру, в тому числі проектів контрактів, договорів, корпоративних документів;
- ✓ коригування і експертиза цивільно-правових і господарських договорів, додаткових угод;
- ✓ участь фахівця при узгодженні умов цивільно-правових і господарських договорів;
- ✓ правовий супровід угод компанії;
- ✓ складання листів, запитів;
- ✓ складання претензій, листів-вимог, позовів;
- ✓ податковий і кадровий аудит;
- ✓ юридичні послуги по роботі з кадрами;
- ✓ участь в переговорах з контрагентами, постачальниками, партнерами та з третіми особами на стороні клієнта;

⁷ Абонентське юридичне обслуговування юридичних (підприємств і організацій) та фізичних осіб – підприємців.
URL: <https://unilaw.com.ua/abonentske-yurydychne-obslugovuvannya-yurydychnyh-osib/>

⁸ Абонентське юридичне обслуговування юридичних (підприємств і організацій) та фізичних осіб – підприємців.
URL: <https://unilaw.com.ua/abonentske-yurydychne-obslugovuvannya-yurydychnyh-osib/>

- ✓ представництво інтересів компанії в органах державної влади і місцевого самоврядування;
- ✓ ведення претензійної роботи, що включає вжиття заходів по стягненню дебіторської заборгованості, складання і напрям претензій на адресу боржників, у разі непогашення заборгованості, звернення до господарського суду з позовом про стягнення суми боргу;
- ✓ представництво інтересів клієнта в господарському суді і суді загальної юрисдикції;
- ✓ юридичний супровід проведення перевірки правоохоронними або контролюючими органами, податкової перевірки;
- ✓ захист інтересів клієнта в судах в рамках адміністративного, господарського, цивільного і кримінального провадження;
- ✓ виконання судових рішень⁹.

Вартість юридичних послуг з абонентського юридичного обслуговування юридичних осіб залежить від низки чинників: 1) складність питання; 2) час, який необхідно витратити; 3) додаткові вимоги клієнта; 4) накладні витрати тощо¹⁰.

2. Складення заяв, скарг, процесуальних та інших документів правового характеру як вид адвокатської діяльності

У ст. 3 Закону України «Про звернення громадян» визначено такі види звернень громадян, які можуть оформлюватись відповідними документами:

пропозиція (зауваження) – звернення громадян, де висловлюються порада, рекомендація щодо діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування, депутатів усіх рівнів, посадових осіб, а також висловлюються думки щодо врегулювання суспільних відносин та умов життя громадян, вдосконалення правової основи державного і громадського життя, соціально-культурної та інших сфер діяльності держави і суспільства;

заява (клопотання) – звернення громадян із проханням про сприяння реалізації закріплених Конституцією та чинним законодавством їх прав та інтересів або повідомлення про порушення чинного законодавства чи недоліки в діяльності підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, народних депутатів України, депутатів місцевих рад, посадових осіб, а також висловлення думки щодо поліпшення їх діяльності;

клопотання – письмове звернення з проханням про визнання за особою відповідного статусу, прав чи свобод тощо;

скарга – звернення з вимогою про поновлення прав і захист законних інтересів громадян, порушених діями (бездіяльністю), рішеннями державних

⁹ Абонентське юридичне обслуговування юридичних (підприємств і організацій) та фізичних осіб – підприємців.
URL: <https://unilaw.com.ua/abonentske-yurydychne-obslugovuvannya-yurydychnyh-osib/>

¹⁰ !!! Зробіть моніторинг розцінок на такі послуги.

органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, об'єднань громадян, посадових осіб¹¹.

Судовий позов – це письмова заява, яка містить вимоги позивача до іншої сторони (відповідача) щодо вирішення правового конфлікту. Позов подається до суду для захисту порушених прав, свобод чи законних інтересів. Виокремлюють декілька різновидів позовів, ознайомлення з особливостями яких відбувається при вивченні різних процесуальних навчальних дисциплін (цивільний процес, господарський процес, адміністративне судочинство тощо). Так, наприклад, залежно від характеру спору, позови поділяються на такі категорії¹²:

- ✓ майнові позови (пов'язані з грошовими вимогами: стягнення боргів, компенсація збитків тощо);
- ✓ немайнові позови (пов'язані з захистом нематеріальних прав, наприклад, відшкодування моральної шкоди);
- ✓ позови про визнання (спрямовані на визнання певного права чи факту, наприклад, визнання права власності);
- ✓ позови про припис (вимагають зобов'язати відповідача виконати певну дію, наприклад, повернути майно);
- ✓ позови про зміну чи припинення правовідносин (наприклад, розірвання договору чи шлюбу).

Позови може скласти і сама людина або юридична особа, але рекомендується все ж таки звертатись до юриста (адвоката), адже складання та подання судового позову – це складний процес, який вимагає знань законодавства та досвіду. Звернення до юриста допоможе: правильно скласти позовну заяву; зібрати необхідні документи; захистити свої інтереси у суді; уникнути помилок, які можуть затягнути процес¹³.

Крім позовів, у судових процесах використовуються інші процесуальні документи. У категорію «процесуальні документи» входить велика кількість офіційних паперів, складання яких вимагає дотримання певних правил, шаблонів і вимог. Це, зокрема¹⁴:

- ✓ **досудова претензія** (документ, що складається від імені позивача безпосередньо до відповідача ще до старту розгляду в суді; її основне завдання – врегулювати конфлікт без залучення судових органів);
- ✓ **відповідь на претензію** (процесуальний документ, який вказує причини неможливості мирного врегулювання спору; вона складається відповідачем і повинна повністю пояснювати причин, чому останній не буде чи не може задовольнити вимоги позивача в повному обсязі);

¹¹ Про звернення громадян : Закон України від 02.10.1996 р. (із змінами) № 393/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

¹² Судовий позов. URL: <https://yudey.com.ua/sudovyi-pozov>.

¹³ Судовий позов. URL: <https://yudey.com.ua/sudovyi-pozov>.

¹⁴ Види процесуальних документів. URL: <https://armagroup.com.ua/blog/vidi-proczesualnix-dokument%D1%96v/>

✓ **позовна заява** (процесуальний документ, що подається в суд, який має вмещувати повний опис проблеми; факти і докази, що підтверджують доводи позивача; чітко сформульовані вимоги; аргументовані аспекти справи; після її ретельного вивчення суд приймає рішення про відкриття провадження та подальший розгляд справи);

✓ **відзив на позов** (документ, який подає відповідач, і в якому міститься повний опис справи з позиції другої сторони конфлікту. На його підставі буде прийматися рішення про вислуховування доводів і розуміння позиції відповідача. Відзив повинен містити факти, які доводять правомірність відмови визнавати позов);

✓ **клопотання** (додаткове прохання, яке можуть подати обидві сторони процесу; його внесення не залежить від стадії розгляду справи і може бути пов'язано з: викликом свідків; долученням до справи доказів, документів; перенесенням слухання; призначенням додаткових експертиз тощо);

✓ **скарги** (у цю категорію входить кілька процесуальних документів, серед яких: апеляційна скарга, яка подається до суду апеляційної (другої) інстанції у разі незадовільного для будь-якої сторони судового процесу рішення; касаційна скарга направляється до судів касаційної інстанції). Кожна скарга має свою структуру і порядок подання, які врегульовані у відповідних процесуальних кодексах.

3. Захист прав, свобод і законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішується питання про їх застосування у кримінальному провадженні, особи, стосовно якої розглядається питання про видачу іноземній державі (екстрадицію), а також особи, яка притягається до адміністративної відповідальності під час розгляду справи про адміністративне правопорушення як вид адвокатської діяльності

Відповідно до положень ст. 42 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України), **підозрюваним** є особа, якій у порядку, передбаченому ст.ст. 276-279 цього Кодексу, повідомлено про підозру, особа, яка затримана за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення, або особа, щодо якої складено повідомлення про підозру, однак його не вручено їй внаслідок невстановлення місцезнаходження особи, проте вжито заходів для вручення у спосіб, передбачений цим Кодексом для вручення повідомлень. **Обвинуваченим (підсудним)** є особа, обвинувальний акт щодо якої переданий до суду в порядку, передбаченому ст. 291 цього Кодексу¹⁵.

¹⁵ Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. (із змінами) №4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

Відповідно до положень ст. 43 КПК України **виправданим у кримінальному провадженні є** обвинувачений, виправдувальний вирок суду щодо якого набрав законної сили. У ч. 1 ст. 373 «Види вироків» КПК України закріплено, що виправдувальний вирок ухвалюється у разі, якщо не доведено, що: 1) вчинено кримінальне правопорушення, в якому обвинувачується особа; 2) кримінальне правопорушення вчинене обвинуваченим; 3) в діянні обвинуваченого є склад кримінального правопорушення. **Засудженим у кримінальному провадженні є** обвинувачений, обвинувальний вирок суду щодо якого набрав законної сили¹⁶.

Особа, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру. У кримінальному праві є таке поняття, як **«осудність»**. Так, у ст. 19 Кримінального кодексу України (далі – КК України) закріплено, що осудною визнається особа, яка під час вчинення кримінального правопорушення могла усвідомлювати свої дії (бездіяльність) і керувати ними. **Не підлягає кримінальній відповідальності** особа, яка під час вчинення суспільно небезпечного діяння, передбаченого КК України, перебувала в стані **неосудності**, тобто не могла усвідомлювати свої дії (бездіяльність) або керувати ними **внаслідок хронічного психічного захворювання, тимчасового розладу психічної діяльності, недоумства або іншого хворобливого стану психіки**. До такої особи за рішенням суду можуть **бути застосовані примусові заходи медичного характеру**. Не підлягає покаранню особа, яка вчинила кримінальне правопорушення у стані осудності, але до постановлення вироку захворіла на **психічну хворобу, що позбавляє її можливості усвідомлювати свої дії (бездіяльність) або керувати ними**. До такої особи за рішенням суду можуть застосовуватися **примусові заходи медичного характеру**, а після одужання така особа може підлягати покаранню¹⁷. А у ст. 97 КК України йдеться про те, що **неповнолітнього, який вперше вчинив кримінальний проступок або необережний нетяжкий злочин**, може бути звільнено від кримінальної відповідальності, якщо його виправлення можливе без застосування покарання. У цих випадках суд застосовує до неповнолітнього **примусові заходи виховного характеру**, які передбачені у ч. 2 ст. 105 КК України. Це: 1) застереження; 2) обмеження дозвілля і встановлення особливих вимог до поведінки неповнолітнього; 3) передача неповнолітнього під нагляд батьків чи осіб, які їх замінюють, чи під нагляд педагогічного або трудового колективу за його згодою, а також окремих громадян на їхнє прохання; 4) покладення на неповнолітнього, який досяг п'ятнадцятирічного віку і має майно, кошти або заробіток, обов'язку відшкодування заподіяних майнових збитків; 5) направлення неповнолітнього до

¹⁶ Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. (із змінами) №4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

¹⁷ Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. (із змінами) № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

спеціальної навчально-виховної установи для дітей і підлітків до його виправлення, але на строк, що не перевищує трьох років¹⁸.

Однією із форм міжнародного співробітництва, передбачених чинними міжнародними договорами України у сфері кримінального судочинства, а також кримінальним процесуальним законодавством України, є **видача осіб, які вчинили кримінальне правопорушення**. Під терміном **«видача особи (екстрадиція)»** розуміється видача особи державі, компетентними органами якої ця особа розшукується для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку. **Екстрадиція включає:** офіційне звернення про встановлення місця перебування на території запитуваної держави особи, яку необхідно видати, та видачу такої особи; перевірку обставин, що можуть перешкоджати видачі; прийняття рішення за запитом; фактичну передачу такої особи під юрисдикцію запитуючої держави¹⁹.

Особи, які притягаються до адміністративної відповідальності під час розгляду справи про адміністративне правопорушення, це особи, які вчинили адміністративні правопорушення. Про них йдеться у Кодексі України про адміністративні правопорушення²⁰;

4. Надання правничої допомоги свідку у кримінальному провадженні як вид адвокатської діяльності

Свідок – це фізична особа, якій відомі певні обставини цивільної, кримінальної чи іншої справи. Правовий статус свідка регулюється в кожному процесуальному кодексі. Наприклад, у ч. 1 ст. 65 КПК України свідок визначається як фізична особа, якій відомі або можуть бути відомі обставини, що підлягають доказуванню під час кримінального провадження, і яка викликана для давання показань²¹. Будь-який громадянин України, якщо він став свідком події, що розслідується, незалежно від його положення може бути допитаний як свідок, крім випадків встановлених законом. Вік свідка кримінальним процесуальним законодавством не обмежений. Але ним встановлені особливості допиту малолітнього чи неповнолітнього свідка (ст. 226 КПК України). Схожі норми закріплені в Цивільному процесуальному кодексі України, Господарському процесуальному кодексі України, Кодексі адміністративного судочинства тощо.

¹⁸ Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. (із змінами) № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

¹⁹ Як відбувається процес екстрадиції в Україні - нагадує Південне міжрегіональне управління Міністерства юстиції. URL: <https://court.gov.ua/press/news/1719050/>

²⁰ Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. (із змінами та доповненнями) №8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.

²¹ Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. (із змінами) № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

5. Представництво інтересів потерпілого під час розгляду справи про адміністративне правопорушення, прав і обов'язків потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача у кримінальному провадженні

Потерпілим під час розгляду справи про адміністративне правопорушення є особа, щодо якої вчинено адміністративне правопорушення. **Цивільним позивачем у кримінальному провадженні** є фізична особа, якій кримінальним правопорушенням або іншим суспільно небезпечним діянням завдано майнової та/або моральної шкоди, юридична особа, якій кримінальним правопорушенням або іншим суспільно небезпечним діянням завдано майнової шкоди, та які в порядку, встановленому КПК України, пред'явили цивільний позов (ч. 1 ст. 61 КПК України). **Цивільним відповідачем у кримінальному провадженні** може бути фізична або юридична особа, яка в силу закону несе цивільну відповідальність за шкоду, завдану кримінально протиправними діями (бездіяльністю) підозрюваного, обвинуваченого або неосудної особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, та до якої пред'явлено цивільний позов у порядку, встановленому КПК України (ч. 1 ст. 62 КПК України)

6. Представництво інтересів клієнтів у судах, надання правничої допомоги під час виконання та відбування кримінальних покарань як види адвокатської діяльності.

Представництво інтересів фізичних і юридичних осіб у судах під час здійснення цивільного, господарського, адміністративного та конституційного судочинства, а також в інших державних органах, перед фізичними та юридичними особами. Представництво інтересів фізичних і юридичних осіб, держави, органів державної влади, органів місцевого самоврядування в іноземних, міжнародних судових органах, якщо інше не встановлено законодавством іноземних держав, статутними документами міжнародних судових органів та інших міжнародних організацій або міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Надання правничої допомоги під час виконання та відбування кримінальних покарань. Відповідно до ч. 1 ст. 4 Кримінально-виконавчого кодексу України, підставою виконання і відбування покарання є вирок суду, який набрав законної сили, інші рішення суду, а також закон України про амністію та акт помилування²².

7. Захист прав, свобод і законних інтересів викривача як вид адвокатської діяльності.

Захист прав, свобод і законних інтересів викривача у зв'язку з повідомленням ним інформації про корупційне або пов'язане з корупцією правопорушення. **Викривач** – фізична особа, яка за наявності переконання, що інформація є

²² Кримінально-виконавчий кодекс України від 11.07.2003 р. (із змінами) №1129-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15#Text>.

достовірною, повідомила про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції», вчинених іншою особою, якщо така інформація стала їй відома у зв'язку з її трудовою, професійною, господарською, громадською, науковою діяльністю, проходженням нею служби чи навчання або її участю у передбачених законодавством процедурах, які є обов'язковими для початку такої діяльності, проходження служби чи навчання²³. Про викривача згадується і в КПК України. Ним визнається фізична особа, яка за наявності переконання, що інформація є достовірною, звернулася із заявою або повідомленням про корупційне кримінальне правопорушення до органу досудового розслідування (п. 16-2 ч. 1 ст. 3 КПК України).

Адвокат **може здійснювати інші види адвокатської діяльності**, не заборонені законом.

Питання для перевірки знань

1. Які види адвокатської діяльності закріплено у Законі України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»?
2. Чи вичерпний перелік видів адвокатської діяльності закріплено у Законі України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»?
3. Охарактеризуйте надання правової інформації, консультацій і роз'яснень з правових питань, правовий супровід діяльності юридичних і фізичних осіб, органів державної влади, органів місцевого самоврядування, держави як вид адвокатської діяльності.
4. Охарактеризуйте складення заяв, скарг, процесуальних та інших документів правового характеру як вид адвокатської діяльності.
5. Охарактеризуйте захист прав, свобод і законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішується питання про їх застосування у кримінальному провадженні, особи, стосовно якої розглядається питання про видачу іноземній державі (екстрадицію), особи, яка притягається до адміністративної відповідальності під час розгляду справи про адміністративне правопорушення як вид адвокатської діяльності.
6. Охарактеризуйте надання правничої допомоги свідку у кримінальному провадженні як вид адвокатської діяльності.
7. Охарактеризуйте представництво інтересів потерпілого під час розгляду справи про адміністративне правопорушення, прав і обов'язків потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача у кримінальному провадженні як вид адвокатської діяльності.

²³ Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 р. (із змінами) № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>.

8. Охарактеризуйте представництво інтересів клієнтів у судах, надання правничої допомоги під час виконання та відбування кримінальних покарань як види адвокатської діяльності.

7. Охарактеризуйте захист прав, свобод і законних інтересів викривача як вид адвокатської діяльності.